

УДК 811.111'373'42

DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2025.4.9>

АНГЛОМОВНА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

Єрмоменко Світлана Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0002-8145-9483

Строченко Леся Василівна

доктор філологічних наук, доцент,

професор кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0003-3619-3484

Стаття присвячена комплексному аналізу англomовної юридичної термінології в аспекті перекладу українською мовою. У роботі розглянуто структурно-семантичні характеристики юридичної термінології, зокрема словотвірні моделі (афіксацію, словоскладання, конверсію), морфологічну стабільність, утворення стійких словосполучень, наявність архаїзмів та латинізмів, що засвідчують спадкоємність англосаксонського права. Значну увагу приділено семантичним особливостям термінів, серед яких прагнення до моносемії у межах фахового вжитку, водночас полісемія та варіативність на стику з побутовою лексикою, високий рівень абстрактності та синонімія, зумовлена історичними контактами. Визначено основні труднощі перекладу англomовних юридичних термінів, пов'язані з відсутністю повних концептуальних відповідників в українській правовій системі, семантичною асиметрією, культурними розбіжностями та особливостями стилю англomовних юридичних текстів. З'ясовано, що ці труднощі потребують від перекладача не лише мовної, а й професійно-правової компетенції. У статті проаналізовано найпоширеніші перекладацькі стратегії відтворення термінів: калькування, використання функціональних еквівалентів, описовий переклад, транслітерація та збереження латинських виразів. Підкреслено ефективність комплексного підходу, коли поєднуються різні стратегії для досягнення точності та зрозумілості перекладу. Окреслено перспективи подальших досліджень і вдосконалення перекладацької практики: створення уніфікованих термінологічних баз, електронних корпусів паралельних текстів, впровадження сучасних цифрових технологій і розробка методичних рекомендацій для перекладачів. Зроблено висновок, що системний аналіз англomовної юридичної термінології є важливим кроком на шляху до підвищення якості перекладу та забезпечення ефективної міжнародної правової комунікації.

Ключові слова: англomовна юридична термінологія, переклад, перекладацькі стратегії, калькування, функціональний еквівалент, описовий переклад.

Yeromenko Svitlana, Strochenko Lesia. English Legal Terminology in the Aspect of Translation

The article is devoted to a comprehensive analysis of English legal terminology in the aspect of translation into Ukrainian. The study examines the structural and semantic characteristics of legal terminology, in particular word-formation models (affixation, compounding, conversion), morphological stability, the formation of stable collocations, as well as the presence of archaisms and Latinisms that reflect the continuity of Anglo-Saxon law. Considerable attention is paid to the semantic features of terms, including the tendency toward monosemy within professional usage, while polysemy and variability appear at the intersection with general vocabulary, along with a high level of abstraction and synonymy resulting from historical contacts. The main difficulties in translating English legal terms are identified, namely the lack of full conceptual equivalents in the Ukrainian legal system, semantic asymmetry, cultural differences, and the stylistic specificity of English legal texts. It is noted that these challenges require from the translator not only linguistic but also professional

legal competence. The article analyzes the most common translation strategies for rendering legal terms: calquing, the use of functional equivalents, descriptive translation, transliteration, and the preservation of Latin expressions. The effectiveness of an integrated approach, which combines various strategies to achieve both accuracy and clarity, is emphasized. The prospects for further research and improvement of translation practice are outlined, including the development of unified terminological databases, electronic corpora of parallel texts, the introduction of modern digital technologies, and the creation of methodological guidelines for translators. It is concluded that a systematic analysis of English legal terminology is an important step toward improving the quality of translation and ensuring effective international legal communication.

Key words: *English legal terminology, translation, translation strategies, calquing, functional equivalent, descriptive translation.*

Вступ. Англomовна юридична термінологія становить одну з найбільш розвинених і водночас найскладніших терміносистем сучасної англійської мови, яка формується під впливом історичних, соціокультурних і правових чинників. Її функціонування зумовлене не лише динамічним розвитком права як суспільного інституту, що постійно оновлюється відповідно до потреб суспільства, а й провідною роллю англійської мови як глобального інструмента правової, політичної та економічної комунікації. У сучасних умовах глобалізації, коли зростає кількість міждержавних правових контактів, міжнародного бізнесу та інтеграційних процесів, саме англійська мова дедалі більше закріплюється як універсальна мова міжнародного права, а переклад юридичних текстів англійською та з англійської мови набуває виняткової значущості.

Актуальність дослідження цієї терміносистеми зумовлена необхідністю уніфікації та адекватного відтворення юридичної термінології в перекладі, адже навіть незначні неточності чи зміщення смислу можуть призвести до серйозних юридичних наслідків, що позначаються на тлумаченні законів, укладенні міжнародних угод та винесенні судових рішень. Особливої ваги це набуває у зв'язку з розширенням міжкультурної взаємодії, коли різні правові системи стикаються з проблемою термінологічної невідповідності.

Вивчення механізмів формування, функціонування та перекладу англomовних юридичних термінів є одним із ключових завдань сучасної перекладознавчої науки, оскільки воно має не лише теоретичну, а й вагому практичну цінність для фахівців-юристів, професійних перекладачів, науковців і викладачів. Розробка ефективних перекладацьких стратегій і методичних рекомендацій сприятиме підвищенню якості перекладу юридичних текстів, забезпеченню точності правових комунікацій і формуванню єдиного терміно-

логічного простору, що відповідає вимогам сучасної міжнародної співпраці.

Мета статті – проаналізувати особливості англomовної юридичної термінології в аспекті перекладу, з'ясувати основні проблеми, що виникають у процесі відтворення юридичних термінів українською мовою, та окреслити можливі шляхи їх подолання.

Для досягнення цієї мети передбачено виконання таких завдань: визначити основні структурно-семантичні характеристики англomовної юридичної термінології; охарактеризувати труднощі перекладу юридичних термінів, зумовлені міжмовними та міжкультурними відмінностями; проаналізувати найбільш поширені перекладацькі стратегії й способи відтворення юридичних термінів українською мовою; окреслити перспективи подальшого дослідження та вдосконалення практики перекладу юридичних текстів.

Результати. У сучасних дослідженнях перекладознавства значну увагу приділено аналізу граматичних, лексичних, термінологічних та жанрово-стилістичних труднощів, що виникають у процесі відтворення англomовних спеціалізованих текстів [1]. Підкреслюється необхідність точності у передачі змісту й уникнення багатозначності, що особливо актуально для юридичної сфери.

Систематизовані підходи до навчання майбутніх перекладачів орієнтовані на формування перекладацьких трансформацій та стратегій подолання міжмовних і міжкультурних розбіжностей [2]. Наголошується на важливості розвитку професійної компетентності у роботі з терміносистемами, де кожне поняття має чіткі межі.

Теоретичні дослідження перекладу розглядають текст з різних аспектів – лексичного, граматичного, стилістичного та культурного, що дозволяє виявити механізми функціонування спеціалізованої лексики, зокрема юридичної [3].

У працях, присвячених перекладу політичних, економічних і громадсько-політичних текстів, аналізується специфіка передачі лексики, пов'язаної з міжнародними організаціями, що має прямий зв'язок із юридичною термінологією [4].

Окремий напрям становлять дослідження англomовної юридичної літератури, де висвітлюються структурні особливості юридичної мови, проблеми перекладу контрактів, угод і законодавчих актів, а також пропонуються практичні моделі перекладацьких рішень [5].

Англomовні посібники та курси зосереджуються на систематичному описі юридичної англійської, включно з аналізом термінів, сталих виразів і синтаксичних структур. Поєднання теоретичного матеріалу й практичних завдань робить ці джерела цінними для вдосконалення перекладацьких навичок [6; 7].

Довідкові енциклопедичні матеріали пропонують термінологічне підґрунтя для дослідження юридичної лексики, забезпечуючи дефініції та класифікації [8].

Вагоме значення мають дослідження, що присвячені перекладу міжнародних правових документів. На прикладі текстів угод у сфері прав людини аналізуються труднощі відтворення специфічних термінів і пропонуються можливі варіанти їх подолання [9].

Таким чином, у наукових працях окреслено широке коло аспектів, пов'язаних із перекладом англomовних спеціалізованих текстів: від загальнотеоретичних положень і навчальних практик до конкретних рекомендацій щодо юридичної термінології. Водночас залишається актуальним комплексний аналіз англomовної юридичної термінології саме в аспекті перекладу українською мовою, що й становить предмет даної статті.

Англomовна юридична термінологія становить складну багаторівневу систему, що характеризується як структурними, так і семантичними особливостями. Аналіз проведено на матеріалі спеціалізованого словника [10]. На рівні структури простежується активне використання словотвірних моделей – афіксації, словоскладання та конверсії. Значна частина термінів утворена у вигляді стійких словосполучень, де переважають атрибутивні конструкції типу *contract law* чи *criminal responsibility*, а також моделі з прийменниками на зразок *rule of law* чи *court of appeal*. Для терміносистеми права характерна

морфологічна стабільність, зокрема вживання іменників переважно в однині незалежно від кількісних значень, як у випадку з *evidence* чи *legislation*. Важливим чинником є також традиційність, що зумовлює збереження архаїзованих форм і латинізмів (*habeas corpus*, *prima facie*, *affidavit*), які засвідчують спадкоємність англосаксонської правової системи.

У семантичному плані англomовні юридичні терміни прагнуть до однозначності в межах професійного вжитку, проте багато з них демонструють полісемію на стику із загальною мовою. Такі слова, як *consideration*, *action*, *party*, *execution*, у побутовому вжитку мають інші значення, а в правовому контексті набувають спеціалізованого змісту. Більшість термінів вирізняється високим рівнем абстрактності та позначає правові категорії й процеси на кшталт *liability*, *jurisdiction*, *equity*, *immunity*. Спостерігається явище синонімії та варіативності, спричинене історичними впливами англосаксонського та нормансько-французького пластів лексики, що зумовило дублети й стали сполучуваність типу *will – testament*, *null and void*, *aid and abet*. Особливе місце посідають латинські вирази (*mens rea*, *bona fide*, *ratio decidendi*), які функціонують як універсальні правові концепти та забезпечують міжнародну зрозумілість юридичного дискурсу.

Функціонально-семантичні характеристики цієї терміносистеми визначаються прецизійністю, адже юридична мова вимагає максимальної точності, і навіть незначна варіація може призвести до правових наслідків. Вона також відзначається консервативністю: у ній зберігаються сталі вирази та форми, які давно вийшли з ужитку в загальній англійській мові (*hereinafter*, *aforementioned*). Нарешті, англomовна юридична термінологія є системною, оскільки кожен термін має чітке місце у галузевій ієрархії, наприклад *constitutional law*, *criminal law*, *family law*.

Отже, англomовна юридична термінологія поєднує структурну стійкість, зумовлену усталеними моделями словотвору та збереженням архаїчних елементів, із семантичною специфікою, що виявляється у прагненні до моносемії, високій абстрактності та міжнародній універсальності, що забезпечує її функціонування як відносно замкненої, стабільної та водночас гнучкої системи, здатної відображати сучасні потреби права.

Труднощі перекладу англomовної юридичної термінології значною мірою зумовлені міжмовними та міжкультурними відмінностями, що проявляються на кількох рівнях. Насамперед, у правових системах різних країн відсутня повна концептуальна відповідність: багато понять англійського права не мають прямого аналога в українській юридичній традиції (*equity, trust, consideration*), що ускладнює пошук адекватних перекладацьких рішень. Виникає явище так званих «реалій права», коли термін закріплений за конкретною правовою культурою і не піддається прямому відтворенню іншою мовою.

Семантичні розбіжності також стають джерелом проблем: однакові за формою одиниці можуть мати різний обсяг значення у двох системах (*lawyer, advocate, solicitor, barrister*), тоді як українська правова традиція не завжди розрізняє ці категорії. Окремі труднощі створює полісемія та варіативність англomовних термінів, що у загальній мові й у правовому контексті функціонують по-різному (*action, party, execution*).

Міжкультурний аспект зумовлює додаткові бар'єри. Юридична англійська відзначається високою формалізацією та консервативністю, у ній поширені архаїзми й латинські вирази (*hereinafter, mens rea, bona fide*), які не мають звичних відповідників в українському правовому дискурсі й потребують або калькування, або адаптації. Крім того, сама стилістика юридичного тексту в англomовній традиції відрізняється багатослівністю, ускладненими синтаксичними конструкціями та дублетами (*null and void, aid and abet*), тоді як українська правова мова тяжіє до більшої лаконічності та прагматичності.

Таким чином, переклад юридичної термінології ускладнюється відсутністю повних відповідників, семантичною асиметрією, культурними відмінностями правових систем і стилістичною специфікою англomовного правового дискурсу, що потребує від перекладача не лише мовної, а й фахової компетентності, здатності до інтерпретації й вироблення адекватних перекладацьких стратегій.

Аналіз перекладацьких стратегій у відтворенні англomовної юридичної термінології [11] засвідчує, що найбільш поширеними є кілька основних підходів, кожен із яких використовується залежно від контексту та наявності відповідників у цільовій мові.

Одним із провідних способів є калькування, яке дозволяє зберегти формальну структуру терміна (*rule of law – верховенство права, burden of proof – тягар доказування*). Цей метод забезпечує точність і відтворює концептуальну структуру, однак не завжди гарантує зрозумілість для нефахівця.

Іншим поширеним прийомом є використання функціональних еквівалентів, коли термін перекладається за допомогою одиниці української правової системи, близької за змістом (*solicitor – адвокат, barrister – баристер/адвокат у суді*). Такий підхід підвищує зрозумілість, проте може призводити до втрати специфіки англійського права. У випадках, коли повний еквівалент відсутній, застосовується описовий переклад, що пояснює сутність терміна (*trust – форма управління майном, за якої власник передає його довіреній особі для управління в інтересах вигодонабувача*). В окремих випадках вдаються до транслітерації або збереження латинізмів (*habeas corpus, mens rea*), що відповідає міжнародній практиці й забезпечує точність відтворення, але потребує додаткових пояснень.

Комплексний підхід полягає у поєднанні зазначених стратегій: наприклад, калькування доповнюється описовим перекладом чи примітками для роз'яснення культурно специфічних понять.

Перспективи подальшого дослідження та вдосконалення практики перекладу юридичних текстів пов'язані насамперед із розробленням системи уніфікованих термінологічних баз, які б враховували особливості українського права та відповідність міжнародним стандартам. Актуальною залишається потреба створення електронних корпусів юридичних текстів, що містили б паралельні переклади, аби забезпечити порівняльний аналіз та стандартизацію вживання. Важливим напрямом є також інтеграція сучасних технологій, зокрема систем автоматизованого перекладу та термінологічних менеджерів, які здатні підвищити точність і швидкість роботи перекладача.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що англomовна юридична термінологія становить складну й водночас цілісну систему, яка поєднує структурну стійкість і семантичну специфіку. Вона базується на усталених словотвірних моделях, зберігає

архаїчні та латинські елементи й вирізняється високим рівнем абстрактності, що ускладнює її переклад українською мовою. Основними проблемами виявлено відсутність повних відповідей, семантичну асиметрію та розбіжності між англосаксонською й українською правовими традиціями, що зумовлює потребу в пошуку гнучких перекладацьких рішень.

Аналіз перекладацьких стратегій засвідчив, що найбільш поширеними способами відтворення є калькування, використання функціональних еквівалентів, описовий переклад та збереження латинізмів. Їхнє застосування залежить від контексту й ступеня закріпленості поняття в українській правовій

системі. У практиці перекладу ефективним виявляється комплексний підхід, що поєднує кілька стратегій для досягнення максимальної точності й зрозумілості.

Подальші наукові пошуки повинні зосереджуватися на вивченні динаміки розвитку юридичної англійської, впливу глобалізації та цифровізації на формування нових термінів, а також на розробці методичних рекомендацій для підготовки перекладачів, які спеціалізуються на правовій сфері. У перспективі це сприятиме створенню більш цілісної та стандартизованої практики перекладу юридичних текстів, що відповідає вимогам міжнародної комунікації та правової точності.

Література:

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. 5-е вид., випр. Вінниця : Нова Книга, 2018. 656 с.
2. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ : Інкос, 2002. 320 с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). 5-е вид., випр. і доп. Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.
4. Ребрій О.В. Переклад англійської громадсько-політичної літератури. Європейський союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2020. 240 с.
5. Черноватий Л.М., Карабан В.І. Переклад англійської юридичної літератури. Навчальний посібник. Вид. 4-е, випр. і доп. Вінниця : Нова Книга, 2016. 280 с.
6. Haigh R. Legal English. London : Routledge, 2015. 360 p.
7. Maison C., Atkins R. The Lawyer's English Language. Coursebook. London : Global Legal English, 2007. 452 p.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
9. Переклад текстів міжнародних англійських угод українською мовою. Три базові угоди у галузі прав людини : навчальний посібник. Черноватий Л.М. та інші. Вінниця : нова книга, 2017. 272 с.
10. Legal dictionary. URL: <https://dictionary.law.com/> (дата звернення: 16.08.2025)
11. Великий англо-український словник / за редакцією М.В. Адамчика. Київ : Вища школа, 1999. 1597 с.

References:

1. Karaban, V. I. (2018). Pereklad anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury: Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy [Translation of English scientific and technical literature: Grammatical difficulties, lexical, terminological, and genre-stylistic problems] (5th ed., rev.). Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
2. Kovalenko, A. Ya. (2002). Zahalnyi kurs naukovo-tekhnichnoho perekladu [General course of scientific and technical translation]. Kyiv: Inkos. [in Ukrainian].
3. Korunets, I. V. (2017). Teoriia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad) [Theory and practice of translation (aspect translation)] (5th ed., rev. & ext.). Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
4. Rebrii, O. V. (2020). Pereklad anhlmovnoi hromadsko-politychnoi literatury. Yevropeyskyi soiuz ta inshe mizhnarodni politychni, ekonomichni, finansovi ta viiskovi orhanizatsii: Navchalnyi posibnyk [Translation of English-language socio-political literature. The European Union and other international political, economic, financial and military organizations: A textbook]. Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
5. Chernovaty, L. M., & Karaban, V. I. (2016). Pereklad anhlmovnoi yurydychnoi literatury: Navchalnyi posibnyk [Translation of English-language legal literature: A textbook] (4th ed., rev. & ext.). Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
6. Haigh, R. (2015). Legal English. London: Routledge.
7. Maison, C., & Atkins, R. (2007). The lawyer's English language coursebook. London: Global Legal English.
8. Selivanova, O. O. (2006). Suchasna linhvistyka: Terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: Terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian].

9. Chernovaty, L. M., et al. (2017). Pereklad tekstiv mizhnarodnykh anhlomovnykh uhod ukrainskoiu movoiu. Try bazovi uhody u haluzi prav liudyny: Navchalnyi posibnyk [Translation of texts of international English-language agreements into Ukrainian. Three basic human rights treaties: A textbook]. Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian].
10. Legal dictionary. (n.d.). Law.com Dictionary. <https://dictionary.law.com/>
11. Adamchuk, M. V. (Ed.). (1999). Velykyi anhlo-ukrainskyi slovnyk [Comprehensive English-Ukrainian dictionary]. Kyiv: Vyshcha Shkola. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 04.08.2025

Стаття прийнята 19.09.2025

Статтю опубліковано 27.10.2025